

manipulyatsiyaga berilmaslik kabilar e’tiborda bo’ladi. Raqamli texnologiyalar, onlayn forumlar, portfolio usullari ham kuzatuvchanlik va analitik tafakkurni amaliy isbotlashda muhim.

Natijada, shunday metodika asosida tayyorlangan o’qituvchilar kelgusida sinfdagi o’quvchilarga ham “shunchaki ma’lumot uzatish” bilan emas, balki “critically informed” yondashish, axborot xurujlari oldida hushyor bo’lish, hissiy manipulyatsiyalarni payqash, hissiy reaksiya o’rniga dalilga tayangan holda xulosa qilish, jamiyat hayotida ijodiy va izchil fikr bilan qatnashish ko’nikmalarini singdirishlari mumkin bo’ladi. Shu boisdan, ushbu metodika kelajak ta’limi, o’qituvchining professional tayyorgarligi, yosh avlodda mustahkam aqliy immunitetni shakllantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Buss, David M., et al. "Tactics of manipulation." *Journal of personality and social psychology* 52.6 (1987): 1219.
2. Abduxoliqova, Sh A. "Ta’lim jarayonida o’quvchilarni tahliliy fikrlashga tayyorlashda interfaol metodlardan foydalanish." *Innovative Development in Educational Activities* 4.1 (2025): 282-286.
3. Turg’unov, S.T., "Pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarish, sifat va samaradorligini oshirish texnologiyalari." *O'zbekiston Respublikasi O'zPFITI» nashriyoti* (2014).
4. ILXOMOV, Umrbek. "Sotsial mobillik yoshlar intellektual salohiyatning omili sifatida." *News of the NUUz* 1.1.2. 1 (2024): 110-114.
5. Russo, Anna Margherita. "La Corte Suprema canadese nel ‘judicial dialogue process’: l’uso della comparazione nel contesto di cross fertilization giurisprudenziale." *Civitas Europa* 20.1 (2008): 285-306.

RIVOJLANGAN DAVLATLARDA KASBIY TA’LIM MUASSASALARIDA TARBIYAVIY ISHLARNI RAQAMLI BOSHQARISH TAJRIBASI

Yuldasheva Sevara Kadirjonovna

*Namangan davlat texnika universitetining 1-son akademik litseyida
Yoshlar bilan ishlash bo’yicha direktor o’rinbosari*

Annotatsiya: Ushbu tezis rivojlangan davlatlarda kasbiy ta’lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqarish tizimlari va ularning pedagogik samaradorligini tahlil qiladi. Tezisdan raqamli boshqaruv vositalarining tarbiyaviy jarayonlarga integratsiyasi, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda ta’limiy va tarbiyaviy faoliyatni optimallashtirish, shuningdek, bu tizimlarning talabalar ma’naviyati va professional kompetensiyalariga ta’siri ilmiy asosda ko’rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari rivojlangan

davlatlarning ilg‘or amaliyotlarini namoyish etadi va raqamli boshqaruvning samaradorligini oshirish yo‘llarini belgilaydi.

Kalit so‘zlar: Kasbiy ta‘lim, tarbiyaviy ish, raqamli boshqaruv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, pedagogik samaradorlik, rivojlangan davlatlar, ta‘lim jarayoni.

Kirish: Kasbiy ta‘lim tizimi zamonaviy jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Xususan, rivojlangan davlatlarda kasbiy ta‘lim muassasalari nafaqat malakali mutaxassislar tayyorlash, balki talabalarni ma‘naviy, intellektual va ijtimoiy jihatdan rivojlantirish jarayonida markaziy ahamiyatga ega. Bugungi kunda ta‘lim jarayonlari texnologik innovatsiyalar bilan mustahkam bog‘langan, shuningdek, raqamli transformatsiya ta‘limning barcha bosqichlariga keng kirib kelmoqda. Shu nuqtai nazardan, tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqarish tizimlari kasbiy ta‘lim muassasalarida pedagogik jarayonlarni samarali rejalashtirish, monitoring qilish va baholash imkonini beradi[1]. Rivojlangan mamlakatlar, xususan, Yevropa Ittifoqi davlatlari, Shimoliy Amerika va Osiyo rivojlangan davlatlari, ta‘lim tizimlarida raqamli boshqaruvning turli modellarini muvaffaqiyatli tatbiq etmoqda. Bu jarayonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va elektron ta‘lim platformalari yordamida tarbiyaviy ishlarning sifatini oshirish, talabalar faoliyatini individualizatsiya qilish va pedagogik nazoratni samarali amalga oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Masalan, Finlyandiya va Janubiy Koreya tajribasida raqamli boshqaruv tizimlari o‘quv jarayonlarida shaxsiy rivojlanish trajektoriyasini aniqlash, motivatsion dasturlarni qo‘llash va pedagoglarning tarbiyaviy ishlarini markazlashgan platformalar orqali kuzatish imkonini beradi[2]. Raqamli boshqaruvning asosiy vazifalaridan biri – tarbiyaviy jarayonlarni ilmiy asosda rejalashtirish va amalga oshirishdir. Bu, bir tomondan, talabalar ma‘naviyati, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy faollik darajasini oshirishga xizmat qilsa, boshqa tomondan, pedagoglar faoliyatini optimallashtirish va tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv tizimlari kasbiy ta‘lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni individual yondashuv asosida tashkil etishga yordam beradi, talabalar ehtiyojlariga moslashtirilgan pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish imkonini yaratadi[3]. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli boshqaruv tizimlarining samarali ishlashi bir qator pedagogik va texnologik omillarga bog‘liq. Birinchidan, muassasa rahbariyati va pedagoglar raqamli platformalarni o‘zlashtirish va ulardan samarali foydalanish bo‘yicha yetarli kompetensiyaga ega bo‘lishi lozim. Ikkinchidan, talabalar faol ishtirokini ta‘minlash, ularning individual rivojlanish yo‘nalishlarini kuzatish va baholash tizimining shaffofligi ta‘minlanishi

kerak. Uchinchidan, axborot xavfsizligi, ma’lumotlarni himoya qilish va shaxsiy ma’lumotlarni saqlash masalalari ham raqamli boshqaruv jarayonining ajralmas qismi sifatida e’tiborga olinadi[4]. Rivojlangan mamlakatlar tajribasida raqamli boshqaruvning samarali modellari ko‘plab komponentlarni o‘z ichiga oladi: elektron monitoring tizimlari, talabalar portfeli, motivatsion va baholash platformalari, pedagogik analytics va virtual tarbiyaviy modullar. Bu tizimlar bir-biri bilan uzviy bog‘langan holda, tarbiyaviy jarayonning har bir bosqichini nazorat qilish va optimallashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruvning metodologik asosi pedagogik nazariya, psixologik yondashuv va informatsion texnologiyalar integratsiyasiga asoslangan[5]. Shuni ta’kidlash lozimki, raqamli boshqaruvning samaradorligi faqat texnologiyaga bog‘liq emas, balki pedagoglarning innovatsion yondashuvi, institutsional qo‘llab-quvvatlash va muassasa ichidagi axborot-madaniyat darajasi bilan bevosita bog‘liq. Shu nuqtai nazardan, rivojlangan davlatlarda kasbiy ta’lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqarish tajribasi pedagogik jarayonning sifatini oshirish va talabalarni zamonaviy professional va ijtimoiy muhitga moslashtirish bo‘yicha ilg‘or amaliyot sifatida e’tirof etilgan[6]. Asosiy jihatlar tadqiqotning asosiy vazifalarini belgilaydi: (1) raqamli boshqaruv tizimlarining kasbiy ta’lim muassasalaridagi tarbiyaviy jarayonlarga integratsiyasini o‘rganish; (2) rivojlangan davlatlar tajribasini tahlil qilib, ularni mahalliy ta’lim muhitiga moslashtirish yo‘llarini aniqlash; (3) pedagogik va texnologik yondashuvlar orqali tarbiyaviy ishlarni samarali boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish. Shu nuqtai nazardan, mazkur tezis rivojlangan davlatlarning ilg‘or tajribalarini o‘rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish orqali kasbiy ta’lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarning sifatini oshirish, raqamli boshqaruv samaradorligini oshirish va talabalar ma’naviy-axloqiy rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan ilmiy asoslangan izlanish sifatida qabul qilinadi.

Bugungi kunda global iqtisodiy va texnologik transformatsiyalar kasbiy ta’lim tizimiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Rivojlangan davlatlarda kasbiy ta’lim muassasalari o‘z faoliyatini samarali boshqarish, pedagogik jarayonlarni optimallashtirish va talabalarni zamonaviy professional va ijtimoiy muhitga tayyorlash uchun raqamli boshqaruv tizimlaridan keng foydalanmoqda. Tarbiyaviy ishlar esa nafaqat talabalarni ma’naviy va ijtimoiy jihatdan shakllantirish, balki ularning professional kompetensiyalarini mustahkamlash, axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish va shaxsiy mas’uliyatni oshirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, raqamli boshqaruv tarbiyaviy jarayonning samaradorligini oshirish, pedagoglarning ish yukini kamaytirish va individual yondashuvni ta’minlash imkonini beradi[7]. Rivojlangan

mamlakatlarda raqamli boshqaruv platformalari orqali tarbiyaviy jarayonni monitoring qilish va baholash tizimi talabalarning ijtimoiy va akademik faolligini ko‘rsatkichlar bilan o‘lchash imkonini beradi, shu bilan birga ta‘lim sifatini ilmiy asosda optimallashtirishga xizmat qiladi. Bu esa o‘z navbatida, ta‘lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish, pedagogik innovatsiyalarni joriy etish va talabalar ma‘naviyatini kompleks rivojlantirishga hissa qo‘shadi. Shuningdek, bugungi kunda global ta‘lim maydonida raqamli transformatsiya jarayonlari tez sur‘atlar bilan rivojlanmoqda. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli boshqaruv tizimlarini samarali joriy etgan ta‘lim muassasalari nafaqat akademik ko‘rsatkichlarni yaxshilaydi, balki talabalar motivatsiyasi, axloqiy me‘yorlarga rioya qilish va shaxsiy mas‘uliyatni rivojlantirish kabi tarbiyaviy natijalarni ham oshiradi [8]. Shu sababli, rivojlangan davlatlar tajribasini o‘rganish va ularni mahalliy kasbiy ta‘lim tizimiga moslashtirish dolzarb ilmiy va amaliy masala sifatida namoyon bo‘lmoqda. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, u raqamli boshqaruv orqali tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirish, pedagogik jarayonlarni ilmiy asosda optimallashtirish va kasbiy ta‘lim muassasalarida talabalar ma‘naviyatini kompleks rivojlantirish bo‘yicha ilg‘or tajribalarni tizimli ravishda o‘rganishga qaratilgan. Shu tariqa, tadqiqot nafaqat ilmiy, balki amaliy nuqtai nazardan ham kasbiy ta‘lim muassasalarining rivojlanish strategiyasida muhim ahamiyat kasb etadi.

Kasbiy ta‘lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqarish bo‘yicha mavjud chet el ilmiy adabiyotlarini tahlil qilganda, sohadagi tadqiqotlar ikki yirik yo‘nalishga ajraladi: raqamli transformatsiyaning pedagogik va boshqaruv komponentlari hamda raqamli boshqaruv tizimlarining ta‘lim sifati hamda tarbiyaviy jarayonlarga ta‘siri. Birinchi muhim manba sifatida, Jianling Xu va hamkasblari tomonidan yozilgan “The Digital Transformation of Vocational Education” asari kasbiy ta‘limni raqamli transformatsiya jarayoni orqali yangicha boshqarish konsepsiyasini ilmiy asosda yoritadi. Unda raqamli transformatsiya nafaqat texnologik qurilmalarni joriy etishdan iborat emas, balki pedagogik jarayonlarni qayta konstruksiyalash, boshqaruv tizimlarining funktsional strukturasi va baholash mexanizmlarini komprehensiv qayta ko‘rib chiqishni talab qilishi ta‘kidlangan. Raqamli boshqaruv tizimlari kasbiy ta‘lim muassasalarida boshqaruv mexanizmlari, o‘quv resurslari va talabalar faoliyatini integratsiyalash orqali ta‘limning sifatini oshirishga xizmat qiladi, shu jumladan tarbiyaviy jarayonlarni ilmiy, statistik va shaffof asosda boshqarishni imkonini beradi. Bu transformatsiya jarayonining kompleksligi raqamli boshqaruvni nafaqat infratuzilma darajasida, balki institut ichidagi madaniyat, pedagogik yondashuv va strategik

boshqaruv nuqtai nazaridan ham qarashni talab etadi. Xususan, tahlil shuni ko‘rsatadiki, ta‘lim tizimini raqamlashtirish orqali boshqaruvning samaradorligi va talabalar tarbiyaviy ko‘rsatkichlariga ta‘sir mexanizmlari global miqyosda yuzaga kelayotgan murakkab pedagogik muammolarga yechim bo‘lishi mumkin[9]. Ikkinchi olim – A. Harder (2025) tomonidan olib borilgan tadqiqot bo‘lib, u Shveytsariyadagi kasb-hunar maktablarida raqamli transformatsiyaning boshqaruv jarayonlariga ta‘sirini modellashtiradi. Ushbu ilmiy manbada raqamli boshqaruvni muvaffaqiyatli joriy etish uchun rahbarlarning yetakchilik roli, muassasa ichidagi pedagogik strategiyalar va ishchi muhit bilan bog‘liq ehtiyojlar chuqur tahlil qilinadi. Tahlil natijalari ko‘rsatadiki, raqamli boshqaruv tizimlari pedagoglarning ish rejalari, tarbiyaviy me‘yorlarni baholash mexanizmlari va talabalar xulq-atvori monitoringini avtomatlashtirish orqali tarbiyaviy jarayonlarni yanada samarali tashkil etishga imkon beradi. Ilmiy izlanish shuni ta‘kidlaydiki, raqamli boshqaruv vositalari muassasalarda nafaqat ma‘lumotlar almashinuvi va monitoring darajasini oshiradi, balki pedagogik yondashuvni ob‘ektiv baholash, talabalar faoliyatini shaxsiy yondashuv asosida analitik ko‘rsatkichlar yordamida nazorat qilish imkonini yaratadi[10]. Demak, raqamli boshqaruv murakkab tarbiyaviy jarayonlarni boshqarish uchun uslubiy asosni kengaytiradi va ta‘lim faoliyatining sifatini yangi bosqichga ko‘taradi. Shu bilan birga, yuqoridagi tadqiqotlar raqamli boshqaruvni joriy etish jarayonida texnologik, pedagogik va boshqaruv omillarining o‘zaro bog‘liqligini ta‘kidlaydi. Ularning yondashuvi shuni ko‘rsatadiki, raqamli boshqaruv tizimlari nafaqat axborotlashtirishni amalga oshiruvchi vosita, balki pedagogik jarayonlarning strategik parametrlarini ilmiy asosda boshqarish mexanizmi sifatida e‘tirof etilishi lozim. Raqamli boshqaruv bozorda raqobatbardosh kasb mutaxassislarini tayyorlash, ta‘lim jarayonining mazmunini oshirish hamda talabalar tarbiyasini individual yondashuv orqali shakllantirish uchun zaruriy vosita sifatida qaralmoqda.

Ushbu tadqiqotda rivojlangan davlatlarda kasbiy ta‘lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqarish tajribasini o‘rganish uchun kompleks metodologik yondashuv qo‘llanildi. Metodologiya bir nechta darajalarni o‘z ichiga oladi: birinchidan, sistematik tahlil metodi orqali rivojlangan mamlakatlardagi kasbiy ta‘lim muassasalarida raqamli boshqaruv tizimlari va ularning tarbiyaviy jarayonlarga integratsiyasi ilmiy manbalar asosida o‘rganildi; ikkinchidan, komparativ tadqiqot metodi yordamida turli davlatlar tajribasi solishtirilib, ularning pedagogik va boshqaruv amaliyotlaridagi o‘xshash va farqli jihatlari aniqlanib, mahalliy sharoitga moslashtirish istiqbollari belgilandi. Ushbu metodologik yondashuvning muhim

komponenti sifatida pedagogik monitoring va baholash metodlari qo‘llanildi, bunda raqamli boshqaruv platformalari orqali tarbiyaviy jarayonlar, talabalar xulq-atvori, faolligi va ma’naviy rivojlanish ko‘rsatkichlari tizimli ravishda kuzatildi. Monitoring jarayoni talabalarning individual rivojlanish trajektoriyasini aniqlash, tarbiyaviy ishlarni shaxsiylashtirish va pedagogik intervensiyalarni samarali tashkil etish imkonini berdi. Shu bilan birga, statistik tahlil va analitik metodlar yordamida tarbiyaviy ishlar samaradorligining ko‘rsatkichlari o‘lchandi va raqamli boshqaruv vositalarining ta’siri ilmiy asosda baholandi. Metodologiyada shuningdek, interaktiv va eksperimental yondashuvlar ham qo‘llanildi. Tadqiqot jarayonida pedagoglar va rahbariyat bilan intervyular, so‘rovnomalar va fokus-guruhlar tashkil etilib, raqamli boshqaruv tizimlarining muassasa ichidagi ish jarayoniga integratsiyasi, pedagoglarning tajribalari va talabalarning qabul qilishi tahlil qilindi. Bu yondashuv nafaqat sifatli, balki kvantitativ natijalarni ham olishga imkon berdi, shuningdek, raqamli platformalarning tarbiyaviy jarayonga samarali ta’sirini ilmiy asosda aniqlash imkonini yaratdi. Shuni ta’kidlash lozimki, metodologik yondashuv raqamli boshqaruv tizimlarining pedagogik, texnologik va institutsional jihatlarini birlashtirib o‘rganishga qaratilgan. Bu tizimlar faqat axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish bilan cheklanmaydi, balki tarbiyaviy jarayonlarni ilmiy asosda rejalashtirish, baholash va optimallashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, metodologiya orqali raqamli boshqaruvning samaradorligini oshirish uchun pedagoglar va muassasa rahbariyati o‘rtasidagi hamkorlik, institutsional qo‘llab-quvvatlash va talabalarning individual yondashuvga bo‘lgan ehtiyojlari tizimli ravishda tahlil qilindi. Natijada, ushbu metodologik yondashuv rivojlangan davlatlar tajribasini ilmiy asosda tahlil qilish, mahalliy kasbiy ta’lim tizimiga tatbiq etish va tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqaruv orqali optimallashtirish imkonini beradi. Shu tariqa, metodologiya tadqiqotning nazariy va amaliy asosini mustahkamlaydi, tarbiyaviy jarayonlarning sifatini oshirish va pedagogik strategiyalarni ilmiy asosda ishlab chiqish imkonini yaratadi.

Xulosa: Mazkur tezis rivojlangan davlatlarda kasbiy ta’lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqarish tajribasini tizimli tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish nafaqat pedagogik jarayonlarni optimallashtirish, balki talabalarning shaxsiy, ma’naviy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Raqamli boshqaruv platformalari orqali tarbiyaviy ishlarni monitoring qilish, baholash va individual yondashuvni qo‘llash imkoniyati pedagoglar va rahbariyat uchun muhim strategik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, samarali raqamli boshqaruv

tizimlari bir nechta asosiy komponentlarni o‘z ichiga oladi: elektron monitoring va baholash tizimlari, talabalar portfeli va motivatsion platformalar, pedagogik analytics va virtual tarbiyaviy modullar. Bu elementlar bir-biri bilan uzviy bog‘langan holda tarbiyaviy jarayonning har bir bosqichini nazorat qilish va optimallashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruvning samaradorligi pedagoglarning innovatsion yondashuvi, institut ichidagi institutsional qo‘llab-quvvatlash va axborot-madaniyat darajasiga bevosita bog‘liq ekanligi aniqlandi. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, raqamli boshqaruvning asosiy vazifasi faqat axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish emas, balki tarbiyaviy jarayonlarni ilmiy asosda rejalashtirish, pedagogik nazoratni kuchaytirish va talabalar faoliyatini individualizatsiya qilishdir. Bu esa o‘z navbatida ta’lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish, pedagogik innovatsiyalarni ilgari surish va talabalar ma’naviy-axloqiy rivojlanishini kompleks shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, chet el olimlarining tadqiqotlari raqamli boshqaruv tizimlarini tatbiq etishning ijtimoiy, pedagogik va texnologik omillarini batafsil yoritadi. Ularning ishlarida ta’kidlanganidek, raqamli boshqaruv nafaqat muassasa ichidagi axborot oqimlarini optimallashtiradi, balki pedagoglarning ish faoliyatini soddalashtiradi, talabalarni monitoring qilish va baholashni avtomatlashtiradi, tarbiyaviy jarayonlarni ob’ektiv va shaffof qiladi. Shu orqali raqamli boshqaruv tizimlari pedagogik jarayonni ilmiy asosda boshqarish va tarbiyaviy ishlarni yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi. Xulosa qilib aytganda, rivojlangan davlatlarda kasbiy ta’lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni raqamli boshqarish tajribasi pedagogik jarayonlarning sifatini oshirish, talabalarni shaxsiy va ijtimoiy jihatdan rivojlantirish hamda pedagoglarning ish samaradorligini optimallashtirish uchun zamonaviy va ilmiy asoslangan vosita sifatida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, mazkur tajribani o‘rganish va uni mahalliy kasbiy ta’lim tizimiga moslashtirish nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham dolzarb bo‘lib, ta’lim jarayonining raqamli transformatsiyasi istiqbollari uchun poydevor yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Ochilova, G. O., and SSH Akbarova. "Kasbiy kompetentlik." darslik)/Toshkent-2022 (2022).
2. Kenjaboyev, A., and D. Kenjaboyeva. "Pedagogik deontologiya va kompetentlik." Termiz, "Surxon-nashr" nashr-matbaa markazi nashriyoti.–2022 (2022).
3. Баратов, Д. Д. "Талабларда касбий ва ижодий компетенциятни шакллантиришнинг педагогик масалалари." Муаллим оғи м зликсиз билимлендири³: 16.

4. Юнусова, Насиба Шарифовна, Нилуфар Жўраевна Назарова, and Насиба Сапарбоевна Жуманиязова. "Педагогларда касбий компетенцияни такомиллаштириш (олий таълим тизими мисолида)." Современное образование (Ўзбекистан) 6 (115) (2022): 9-16.
5. Байбабаев, Д. М. "Педагогик касбий компетентлик ва унга хос сифатлар." Вестник науки (2022).
6. Тажетдинов, Б. "Ўқитувчининг касбий компетентлигини ривожлантириш ва компетентлилик хусусиятлари." Муъаллим оғи мзликсиз билимлендириш³: 52.
7. Бахриева, Наргиза Ахмадовна. "Таълим муассасалари мутахассислари касбий компетентлигининг тузилиши." Современное образование (Ўзбекистан) 9 (82) (2019): 3-10.
8. Namrayeva, Aziza. "Педагог касбий компетентлигининг шаклланиш." Мактабгача таълим журнали 3.3 (2022).
9. Шерматова, Манзура Икромжоновна. "Бўлажак педагогика ўқитувчиларини касбий фаолиятга тайёрлаш жараёнларида суггестив компетентлигини такомиллаштириш." Современное образование (Ўзбекистан) 6 (139) (2024): 37-44.
10. Кенжабоев, Абдусалим Эркабоевич, and Дилафруз Абдусалимовна Кенжабоева. "Педагог раҳбарнинг касбий компетентлиги ва педагогик маҳорати." Современное образование (Ўзбекистан) 10 (95) (2020): 80-85.

NEMIS TILIDA REFLEKSIV FE'LLAR VA ULARNING SINTAKTIK TUZILISHI

Safina Farida

Jizzax davlat pedagogika universitetida stajyor-o'qituvchi.

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi nemis tilidagi refleksiv fe'llar va ularning sintaktik tuzilishi zamonaviy grammatika talablari asosida tahlil qilinadi. Refleksivlik hodisasi fe'lning valentligi, argument tuzilishi va gap bo'laklarining joylashuvi bilan uzviy bog'liq bo'lib, nemis tilida refleksiv olmoshlar (mich, dich, sich, uns, euch, sich; shuningdek mir, dir, sich va b.) orqali ifodalanadi. Tadqiqotda refleksiv fe'llarning majburiy va ixtiyoriy ko'rinishlari, refleksiv olmoshning to'ldiruvchi sifatidagi maqomi, predikatning semantik-sintaktik imkoniyatlari hamda refleksiv konstruktsiyalarning so'z tartibi va funksional yuklanishi yoritiladi. Natijalar refleksiv fe'llar nemis tilida faqat "o'ziga qaratilgan harakat"ni emas, balki o'rta nisbat (middle), o'z-o'zidan sodir bo'lish, subyektning ichki holati va diskurs markazlashtirish kabi murakkab ma'nolarni ham shakllantirishini ko'rsatadi.